

משרד החינוך
מכון הנרייטה סאלד
המזכירות הפדגוגית
המרכז לבחינות בגרות
הפיקוח על הוראת מדעי החברה

דגם תשובות לשאלון בסוציולוגיה. 2 יח"ל. מס' 65261. קיץ תשפ"ה

בבדיקת התשובות יש להיעזר במקורות הביבליוגרפיים, בתוכנית הלימודים ובדגם התשובות. יש לבדוק אם תשובת התלמיד משקפת ידע, הבנה ושימוש במושגים מתאימים.

פרק ראשון

יש לענות על אחת מן השאלות 1-2.

ניקוד	בורדייה	תשובה 1
30%X2	<u>מושגים</u>: הון תרבותי / הון חברתי / הון כלכלי / הביטוס. <u>הון תרבותי</u>: עולם התוכן והידע של האדם / סוג ההון הנרכש בתוך הסביבה החברתית, המשפחתית, מערכת החינוך ועוד. ההון מתבסס על אישורי התארים, תעודות, דפוס צריכה, טעם אומנותי ועוד. [הוא משמש כגורם מרבד המשייך את האדם למעמד חברתי מסוים]. <u>הון חברתי</u>: הקשרים החברתיים וההיכרויות של האדם המאפשרים לו להשיג את מטרותיו ולהרחיב את השפעתו. <u>הון כלכלי</u> – נכסים חומריים, עושר והכנסה. <u>הביטוס</u> – אוסף ההתנהגויות, ההרגלים, הכישורים, הנטיות וההעדפות שאדם רוכש במהלך חייו, המופעלים בחיי היום יום שלו באופן אינטואיטיבי וספונטני.	ציון והסבר של <u>שני</u> מושגים
40%	<u>הון חברתי</u> – המוזיקאים הצעירים מעוניינים לרכוש הון חברתי באמצעות יצירת קשרים בעולם המוזיקה. <u>הון תרבותי</u> המוזיקאים מעוניינים לקבל תעודת סיום לימודים מבית ספר למוזיקה נחשב שתפתח להם אפשרויות מקצועיות בתחום. (!) תתקבל כל תשובה רלוונטית.	הדגמה של מושג <u>אחד</u>
	“סוציולוגיה. היחיד והיחד”, כרך 1, עמ' 24-30.	מקור:

ניקוד	גופמן	תשובה 2
30%X2	<u>מושגים</u>: הגדרת מצב / ניהול רושם / קדמת במה. <u>הגדרת מצב</u>: הפרט מעניק פרשנות סובייקטיבית למציאות הסובבת. הוא פועל ומגבש דפוסי התנהגות בהתאם לפרשנות זו. <u>ניהול רושם</u>: הפרט מנסה להציג את עצמו באופן מיטבי ולקדם את התדמית שהוא מעוניין ליצור באמצעות סמלים וסימנים שבאים לידי ביטוי בפעולות תקשורת מודעות ולא מודעות. לקבל גם קדמת הבמה וגם מאחורי הבמה/מאחורי הקלעים	ציון והסבר של <u>שני</u> מושגים
40%	<u>הגדרת מצב</u>: המוזיקאים נותנים פרשנות של הצלחה / מצוינות לקבלה לבית ספר נחשב למוזיקה. <u>ניהול רושם</u>: המוזיקאים עושים הכל כדי להציג רושם מקורי או יצירתי במבני הקבלה (מבדקים). • כל תשובה רלוונטית תתקבל.	הדגמת של מושג <u>אחד</u>

מקור: "סוציולוגיה. היחיד והיחד", כרך 1, עמ' 50–52.

יש לענות על <u>ארבעה</u> סעיפים מן השאלות 3–6.		
ניקוד	מסקנות מן הטבלה	תשובה 3א
30%X2	- ככל שעולה רמת יחידות הלימוד לבגרות במתמטיקה – כך עולה השכר. - מי שלומד מתמטיקה (3–5 יחידות לימוד) בבית ספר במרכז הארץ – מרוויח יותר מאשר מי שלומד מתמטיקה (3–5 יחידות לימוד) בפריפריה. (!) תתקבל כל מסקנה הגיונית ומבוססת.	הצגה <u>שתי</u> מסקנות
40%	- מי שלמד <u>חמש</u> יחידות לימוד במתמטיקה – מרוויח כ-15,000 ש"ח לעומת מי שלמד <u>שלוש</u> יחידות לימוד במתמטיקה ומרוויח כ-9,000 ש"ח. [לדוגמה, במרכז הארץ] - מי שלמד בבית הספר חמש יחידות בגרות במתמטיקה – מרוויח כ-15,000 ש"ח <u>במרכז הארץ</u> לעומת מי שמרוויח כ-13,000 ש"ח <u>בפריפריה</u>. (!) תתקבל כל הגיונית ומבוססת.	ביסוס מסקנה <u>אחת</u>

תשובה 3ב	ניעות חברתית <u>א</u> ן שעתוק	ניקוד
הסבר של מושג <u>אחד</u>	<u>ניעות חברתית</u> – תזוזה של פרט או קבוצה ממיקום חברתי נתון למיקום חברתי אחר. <u>שעתוק</u> – העתקה של המבנה החברתי מדור אחד לדור הבא אחריו. אם הסביר ניעות חברתית כעליה ממעמד למעמד יקבל 40 מתוך 50%	50%
הדגמה של המושג <u>שהוסבר</u>	<u>ניעות חברתית</u>: מי שלומד חמש יחידות לימוד יכול לנוע ממצב חברתי-כלכלי נמוך למצב חברתי-כלכלי גבוה (כלומר, לקבל שכר גבוה יותר המתאים למצב חברתי גבוה), <u>א</u>ן מי שלומד חמש יחידות לימוד במתמטיקה בפריפריה יכול לשפר את מצבו החברתי-כלכלי. <u>שעתוק</u>: מי שממשיך לגור במרכז בעקבות הוריו – יעתיק את המבנה החברתי של משפחתו (ירוויח יותר בהשוואה לתושבי פריפריה); מי שממשיך לגור בפריפריה בעקבות הוריו – יעתיק את המבנה החברתי של משפחתו (ירווח פחות בהשוואה למרכז). (!) תתקבל כל הדגמה נכונה של המושג.	50%
מקור:	"סוציולוגיה. היחיד והיחד", כרך 1, עמ' 29, 355.	

תשובה 4א	זהות משנה	ניקוד
הסבר מושג	<u>זהות משנה</u> – מיקומים חברתיים שלתוכם אנו נולדים או מיקומים חברתיים שיכולים להיווצר ולהתגבש באינטראקציה שבין הפרט לבין סביבתו. זהות הנגזרת ממערך הסטטוס של הפרט. שהסביר זהות ולא זהות משנה יקבל 20% מתוך 40%	40%
ציון <u>שתי</u> זהויות משנה	• זהות מגדרית • זהות מקצועית	15%X2

15%X2	• זהות מגדרית: אישה – גבר • זהות מקצועית: נהגת אוטובוס	דוגמאות לזהויות משנה
	“סוציולוגיה. היחיד והיחד”, כרך 1, עמ' 44.	מקור:

ניקוד	סנקציה	תשובה 4ב
50%	סנקציה – תגובה לקיומה או לאי-קיומה של נורמה. אם לא כתב נורמה או תגובה לתת 30% מתוך 50%	הסבר
50%	הערות מעליבות כלפי לאה עמרני כמו “לכי תגדלי את הילדים שלך”.	הדגמה של סנקציה <u>אחת</u>
	“סוציולוגיה. היחיד והיחד”, כרך 1, עמ' 70.	מקור:

תשובה 5א מאפייני הדורות

דור ה-Z	דור ה-Y	הקריטריון
מי שנולד בין השנים 1997–2012.	במהלך שנות ה-80 והתשעים של המאה ה-20.	שנות לידה
רואים את עצמם מחויבים לסביבה; מודעות אקולוגית.	מחויבות פחותה לסביבה.	מחויבות לסביבה
דור יותר גלובאלי – מעודכן במה שקורה בעולם.	דור גלובאלי ראשון.	רמת הגלובאליות
דור שלא מפחד להילחם על עקרונותיו.	נלחם פחות על עקרונותיו.	מחויבות לעקרונות
עדיפות לעבודה גמישה; רוצים לעבוד מהבית באמצעות טכנולוגיה.	עבודה פחות גמישה.	גמישות בעבודה

ניקוד 5א: ציון שני הקריטריונים – $20\% \times 2$ השוואה נכונה – $30\% \times 2$ מקור: "עולם העבודה וארגונים", עמ' 6–7.	
---	--

ניקוד	ערך	תשובה 5ב
50%	<u>ערב</u> – אידיאל או אמת מידה הקובעים מה מוסרי, צודק, נכון, טוב, יפה ורצוי.	הסבר
$20\% \times 2$	• עושר • שוויון • אחריות • הישגיות • אושר (!) תתקבל כל תשובה רלוונטית עם הדגמת ערך.	הדגמת <u>שני</u> ערכים
10%	תתקבל כל תשובה מנומקת.	הנמקת ערך <u>אחד</u>

מקור: "סוציולוגיה. היחיד והיחד", כרך 1, קונפורמיות – עמ' 68.

ניקוד	פנאי רציני	תשובה 6א
35%	<u>פנאי רציני</u> הוא עיסוק עקבי בפעילויות פנאי שהמשתתפים מוצאים אותן כעיקריות, מספקות, מעניינות, איתנות ובעלות משמעות בשל המורכבות והאתגרים שבהן. אם הסביר את המושג פנאי ולא פנאי רציני יקבל 20% מתוך 35%	הסבר
$15\% \times 2$	המאפיינים של פנאי רציני: • <u>התמדה בפעילות</u> – תשוקה להתמיד בעיסוק. • <u>התפתחות קריירה</u> בפנאי בעקבות הצלחות והישגים בתחום בעקבות הגעה להישגים בתחום והרצון להתמיד. • <u>השקעת מאמץ אישי משמעותי</u> – השקעת מאמץ לצורך רכישת ידע, הכשרה, התנסות או מיומנויות ספציפיות לצורך הפעילות. • <u>התפתחות אתוס ייחודי ונדיר</u> – מכלול אמונות ורעיונות המנחים או המשקפים התנהלות • <u>הזדהות עמוקה עם העיסוק</u> – גאווה, התרגשות ועוד.	הצגת <u>שני</u> מאפיינים

	• <u>תועלות מתמשכות מהשתתפות בפעילות</u> – מימוש עצמי, העשרה עצמית, ביטוי עצמי, שיפור הדימוי העצמי, פיתוח אינטראקציות חברתיות ושייכות ועוד.	
35%	<u>התמדה</u>: אלה עוסקת באופן עקבי בתיאטרון / מתמידה היא בחוג קבוע וזה התחביב שלה. <u>א</u>: <u>הזדהות</u>: היא גאה מאד בחוג שבו היא משתתפת. (!) תתקבל כל תשובה רלוונטית.	הדגמה של מאפיין <u>אחד</u>
	“סוציולוגיה. היחיד והיחיד”, כרך 1, עמ' 135–136.	מקור

תשובה 6ב	משרה איכותית	ניקוד
ציון <u>שלושה</u> מאפיינים	<u>משרה איכותית</u>: שכר גבוה / היקף משרה תנאים כמו רכב / ביטחון סוציאלי / ביטחון תעסוקתי / יציבות המשרה / תנאי העסקה וסביבת עבודה נאותה / הזדמנויות להכשרה / הזדמנויות לקידום / אוטונומיה בעבודה.	20%X3
האם מדובר במשרה איכותית?	העבודה בתיאטרון לא נחשבת למשרה איכותית מכיוון שאין בה יציבות וברוב המקרים השכר לא גבוה או המשרה הינה חלקית.	10% כן / לא
הנמקה על ידי מאפיין <u>אחד</u> שצוין	העבודה בתיאטרון נחשבת למשרה איכותית, משום שסביבת העבודה טובה, יש הזדמנויות לאוטונומיה ולקידום לתפקידים מובילים.	30% נימוק

מקור: עולם העבודה וארגונים, עמ' 3.

פרק שלישי

יש לענות על ארבעה סעיפים מן השאלות 7-10.

תשובה 7א	קונפורמיות וסטייה חברתית	ניקוד
הסבר של מושג אחד	<u>קונפורמיות</u> – התנהגות בהתאם לנורמות החברתיות בשל לחץ קבוצתי / הנטייה לשנות תפיסה, דעות או התנהגות בהתאם לנורמות הקבוצה. <u>סטייה חברתית</u> – התנהגות הנתפסת כהפרה של החוקים או הנורמות החברתיות / החורגת מן הנורמות של החברה הסטייה (לא חייב להיות -יחסית לחברה זמן ולמקום).	50%
הדגמה של המושג שהוסבר	<u>קונפורמיות</u> מתבגרים רבים טסים לחו"ל לבד בעקבות לחץ קבוצתי מצד חבריהם / הנורמה הקבוצתית לנסוע לחו"ל עם החברים / לאחר סיום כיתת י"ב עולים על המטוס. יש צעירים שלא טסים והם נשאלים למה הם לא טסו. מתבגרים רבים עובדים בעבודות מזדמנות. <u>סטייה חברתית</u> – מי שלא טס למעשה חורג מן הנורמות של בני גילו, ולכן נחשב לסוטה (הנורמה הקבוצתית לנסוע לחו"ל עם החברים) / יש צעירים שלא טסים והם נשאלים למה הם לא טסו. נתקבל כל הדגמה רלוונטית.	50%
מקור:	"סוציולוגיה. היחיד והיחיד", כרך 1, עמ' 356, 70.	

תשובה 7ב	נורמות מסוג מורס / פולקוויז	ניקוד
הסבר של שני מושגים	<u>נורמות מסוג מורס (צווי יסוד)</u> הן הנחיות ביצוע להתנהגות מוסרית. נחשבות נורמות בסיסיות בחברה והסנקציות הנלוות להפרתן חמורות. <u>נורמות מסוג פולקוויז (אורחות עם)</u> הן מנהגים חברתיים המשמשים לצורך אינטראקציה שגרתית. נחשבות פחות משמעותיות והסנקציות הנלוות להפרתן פחות חמורות. אם לא התייחס לסנקציות יקבל 15% מתוך 30%	30%X2
זיהוי סוג והנמקה	הנורמה לנסוע לחו"ל עם החברים (ללא ההורים) היא נורמה מסוג <u>פולקוויז</u> מכיוון שמדובר במנהג חברתי של המתבגרים / נחשבת לפחות משמעותית / הסנקציות למפרי הנורמה הן בעיקר חברתיות ובלתי פורמליות.	40%

מקור:	“סוציולוגיה. היחיד והיחיד”, כרך 1, עמ' 355, 71.
-------	---

תשובה 8א	מורטוריום	ניקוד
הסבר	<u>מורטוריום</u> – ארכה, דחייה או השעיה זמנית של פעילות כלשהי, כגון מחויבות חברתית / האפשרות להתנסות במגוון תפקידים מבלי לשאת באחריות / ניסוי וטעייה לגיטימיים ואף זוכים לעידוד, אין ענישה על פעילויות “שגויות” נורמטיביות.	50%
הדגמה	ההורים מאפשרים לילדיהם לטוס לחו"ל עם החברים כדי להתנסות בעצמאות / בילויים משותפים של החברים בלי ההורים.	50%
מקור:	“סוציולוגיה. היחיד והיחיד”, כרך 1, עמ' 355, 81.	

תשובה 8ב	מאפייני תעסוקת בני נוער	ניקוד
<u>ציון שלושה</u> מאפיינים	עבודה זמנית עבודה ללא התמחות שכר יחסית נמוך עבודה במשמרות [עבודה לצד לימודים] [עבודה גמישה יותר] <u>לקבל גם מאפייני עבודה של נוער עובד ולומד:</u> תעסוקה כעיסוק צדדי, קיום מסגרת לימודית רציפה לצד העבודה, התעסוקה משתלבת במהלך החיים של המתבגרים, התעסוקה זמנית, הלימודים וההשכלה יאפשרו בעתיד ניעות ועיסוקים בעלי סטטוס גבוה.	20%X3
הדגמה של <u>שניים</u> מן המאפיינים שצוינו	בקטע המתבגרים מקיימים עבודה לצד לימודים / קיום מסגרת לימודית רציפה / התעסוקה משתלבת בחייהם של המתבגרים / עבודה גמישה יותר / עבודה זמנית.	20%X2
מקור:	עולם עבודה וארגונים, עמ' 13.	

תשובה 9א	תרבות הצריכה	ניקוד
הסבר	<u>תרבות צריכה</u> – מערכת חברתית כלכלית המעודדת רכישה מתמדת של מוצרים ושירותים כערך מרכזי (ללא תלות בצורך ממשי). רשם צרכים מדומיינים לקבל 30%.	50%
הדגמה	חברות מפרסמות חבילות נופש לחו"ל עבור המתבגרים / קבוצות מתבגרים, ללא ההורים; עידוד הרכישה של חבילות נפש לחו"ל יחסית יקרות שהן, למעשה, פינוק, מותרות ולא צורך ממשי.	50%
מקור:	"סוציולוגיה. היחיד והיחיד", כרך 1, עמ' 203.	

תשובה 9ב	סוכן חיברות	ניקוד
הסבר	<u>סוכני חיברות</u> הם קבוצות או סביבות חברתיות שמתרחשים בהן תהליכי חברות / סוכני חיברות ממלאים תפקיד של מתווך בין המבנה החברתי לבין היחיד / בתהליך החברות מעורבים גורמים שונים יחידים וקבוצות. כל הגורמים התורמים להעברת תהליך החיברות מכונים סוכני חיברות / גורמים אנושיים או לא אנושיים המתווכים בין האדם לחברה ומלמדים את האדם את הערכים והנורמות של חברתו.	50%
הדגמה	החברים של המתבגר / אמצעי התקשורת / רשתות חברתיות.	50%
מקור:	"סוציולוגיה. היחיד והיחיד", כרך 1, עמ' 208.	

תשובה 10א	זהות תעסוקתית	ניקוד
הסבר	<u>זהות תעסוקתית</u> היא תמונה ברורה יציבה ועקבית של יעדים, אינטרסים ומיומנויות הקשורות לקריירה. או סך הכישורים, הנטיות והערכים הקשורים להערכת עיסוקים שונים. לקבל זהות משנה הנגזרת מהעיסוק של הפרט.	50%
הדגמה	לנער יש זהות תעסוקתית של מנהל משמרת / עובד שלוש פעמים בשבוע / מכלכל את עצמו / אחראי על עובדים אחרים.	50%
מקור:	עולם עבודה וארגונים, כרך 1, עמ' 4–5.	

ניקוד	לוקלי וגלובלי	תשובה 10ב
30%X2	<u>לוקלי</u> – תופעה המדגישה את ההיבטים המקומיים הכוללים ערכים ונורמות הנוגעים לתרבות מסוימת ולא לכלל תרבויות העולם. <u>גלובלי</u> – התרחבות, האצה והעמקה של הקשרים החברתיים בין מדינות, חברות ויחידים באופן היוצר תלות ושילוב של כלכלות, חברות, תרבויות ותנועות פוליטיות מכל העולם. לקבל גם תלות ופעילות גומלין. כתב לוקלי משהו מקומי, לתת 15% הסביר או הדגים גלובלי, וכתב לוקלי לא לקבל.	הסבר <u>שני</u> מושגים
40%	<u>גלובלי</u> – בקטע כתוב שהתופעה של מתבגרים הנוסעים לחו"ל לבד בלי ההורים קיימת בכל העולם וגם בישראל.	הדגמה של מושג <u>אחד</u> <u>שהוסבר</u>
	"סוציולוגיה. היחיד והיחיד", כרך 1, עמ' 81–82.	מקור: